

Doeke Hendrik Hellema (1828-1907) keldergraf 189, vak B
Dirigerend Officier van Gezondheid 1e klasse in het Marine Hospitaal
Willemsoord Den Helder

Personalia:

Geboren: 27 juli 1828 te Achlum

Zoon van: Hendrik Doeke Hellema en Machdeltje Beekhuis

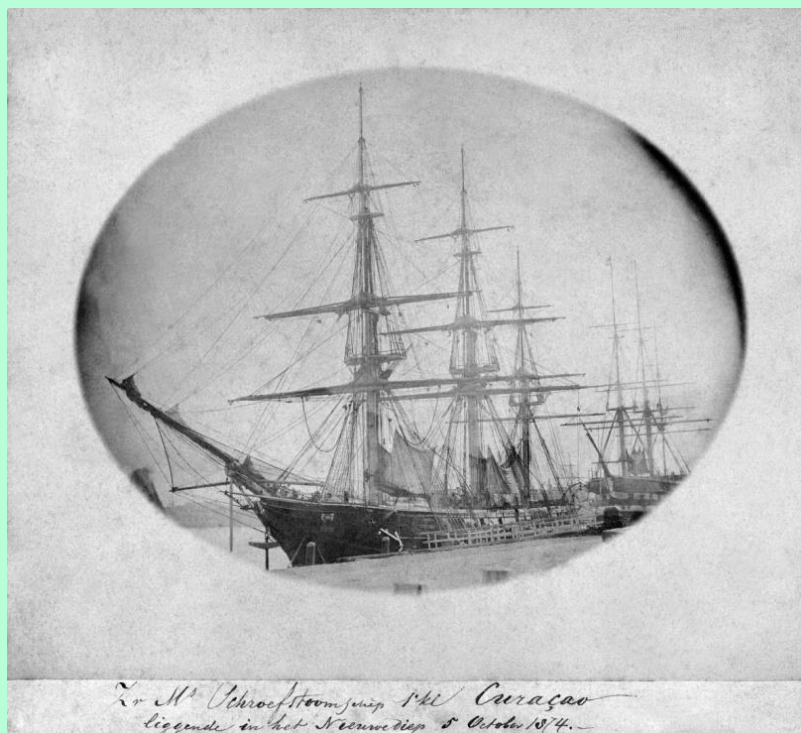
Gehuwd met: Janke Diderika Vlaskamp op 8 december 1857

Overleden: 24 januari 1907 te Leiden, 78 jaar

Begraven: 28 januari 1907 te Leiden

Samenvatting:

Omdat Doeke Hellema een autobiografie schreef, is veel over hem en zijn familie bekend. Doeke werd geboren in Friesland en trouwde met zijn nichtje Janke Vlaskamp. Hij werd Officier van Gezondheid en vertrok eerst een paar jaar naar Indië waar hij o.a. dienst deed op het schip de Ardjoeno. Daarna werd hij in Nieuwediep (Den Helder) arts en opleider in het Militair Hospitaal. Hij studeerde ondertussen verder en promoveerde summa cum laude. Hij schrijft in zijn dissertatie over het belang van ventilatie en de gevaren van fijnstof. In 1874/1875 voer hij als arts op de Curaçao een jaar rond de wereld, waarover hij een boek schreef 'Eene reis om de wereld'. Op 55 jarige leeftijd ging Doeke Hellema met pensioen en vertrok naar Leiden, naar de Oude Singel 20. Zowel Doeke, Janke alsook hun dochter Magdeltje zijn op Groenesteeg begraven.

'Eene reis om de wereld' met de Zr. Ms. Curaçao (1874-1875)

Volledige versie:

Zijn jeugd

Doeke's vader was vijftig jaar dominee in het Friese Achlum. Het leven speelde zich af in en om de pastorie en de bijbehorende boomgaard. De kinderen kregen veel liefde, vrijheid en stimulans van hun ouders.

Als Doeke vijf is, gebeurt er iets vreselijks: zijn kleine zusje sterft aan een knieblesure. Doeke schrijft daarover:

'De heelmeeester Kesler van Franeker behandelde haar, en toen deze eene insnijding in de knie deed, was ik woedend en als men mij niet verwijderd had, zou ik den chirurg in het aangezicht geslagen hebben. Toen de zwarte mannen kwamen om het lijkje naar het kerkhof te brengen vluchtte ik naar de studeerkamer, en wilde niet mee.'

Doeke ging als 16 jarige naar de Rijkskweekschool voor militaire geneeskundigen in Utrecht. In die tijd noemde men deze school ook wel de 'School van Donders', naar de oprichter en hoogleraar F.C. Donders. Doeke was een van de jongsten die toelatingsexamen deed. Hij hoorde tot de beste leerlingen en Donders raadde hem aan om daarna verder te leren.

Bij de marine

In 1849 trad Hellema in dienst van de Koninklijke Nederlandse Zeemacht, als officier 3de klasse. Hij ging varen, allereerst naar Curaçao. Zijn grootvader, de bekende Friese boer Doeke Wijgers Hellema schrijft in zijn eigen dagboek in 1850:

'Wij ontvingen heden een brief van onzen kleinzoon D. Hellema, officier van gezondheid van de Helder, behelzende een gelukwensching bij de intrede van het nieuwe jaar! alsmede dat hij midden December verplaatst was op een fregat van 60 stukken, bemand met ruim 500 koppen, de Prins van Oranje genaamd. Alvorens in zee te gaan, hoopte ons eerst te bezoeken.'

De 21 jarige Doeke schrijft in het poesiealbum van zijn nichtje Janke een gedicht uit 'Edmunds mandoline' van S. J. van den Bergh:

*Me lieve, wie eeuwig mijn harte behoort!
't Is klaar als Gods zonlicht,
't is waar als Gods woord.
De liefde die vlindert en wisselziek vliedt,
Men geeft haar dien eernaam -
Maar - liefde is zij niet!*

Hierna vertrekt Doeke met het schip de Ardjoeno naar Nederlands Oost-Indië als officier van gezondheid. Niet omdat hij het leuk vindt, maar omdat het goed verdient. Na 5 jaar is zijn studieschuld van ongeveer 2000 gulden vrijwel afgelost.

Zijn studie in Leiden

Doeke Hellema wordt na deze vijf jaar in het Marine Hospitaal in Nieuwediep (Den Helder) geplaatst en hij laat zich ook inschrijven in Leiden als student in de geneeskunde. In 1856 legt hij cum laude zijn propedeutisch examen af en drie maanden later, eveneens cum laude, zijn kandidaatsexamen.

Een van zijn stellingen luidt: *Wanneer de vrucht in een geval van buitenbaarmoederlijke zwangerschap afgestorven is, is het raadzamer op de dikwerf wonderbaar werkende natuur te vertrouwen, dan met eene roekeloze hand, door eene ontijdige operatie, de laatste levensdraden door te snijden.*

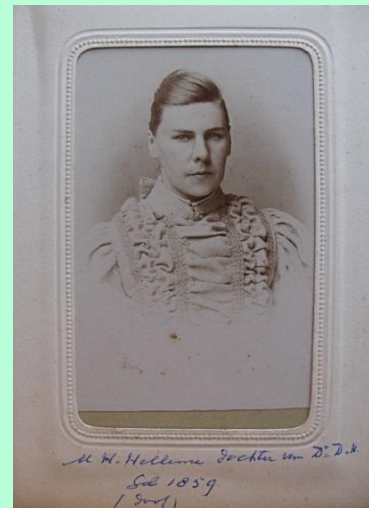
In 1857 schrijft hij zijn proefschrift *“De dampkringslucht en hare waarde voor de gezondheidsleer”*, waarop hij summa cum laude promoveerde. Hij schrijft daarin over het belang van ventilatie en de gevaren van fijnstof.

Zijn huwelijk

Vlak daarna, op 8 oktober 1857 trouwt Doeke met zijn nichtje uit Friesland Janke Diderika Vlaskamp, ongeveer 8 jaar nadat hij in haar poesiealbum schreef. Hun huwelijksleven kent geluk maar ook verdriet. Ze krijgen vier kinderen, maar twee ervan sterven als peuter aan kinkhoest. Zoon Gerrit Foppe treedt later in de voetsporen van zijn vader en wordt ook arts. Dochter Magdeltje blijkt tot hun groot verdriet doof te zijn en heeft een vrij moeilijk karakter. Haar broer schrijft daarover:

“Mijn zuster Magdeltje werd doof geboren en volgens de Rotterdamsche methode den lippespraak, toenmaals nieuw, door mijne ouders thuis het spreken geleerd, en het was alleen na onzeggelijk veel moeite en geduld gedurende vele jaren mogelijk haar allerlei kennis en kundigheden bij te brengen en haar in te schakelen in de huiselijke samenleving”.

Ook nadat alle broers en zussen van Doeke waren uitgevlogen, kwam de familie Hellema elke zomer weer een aantal dagen bijeen in Achlum, deze ‘familie-vereening’ was het hoogtepunt van het jaar voor Doeke en Janke.

Magdeltje Hellema

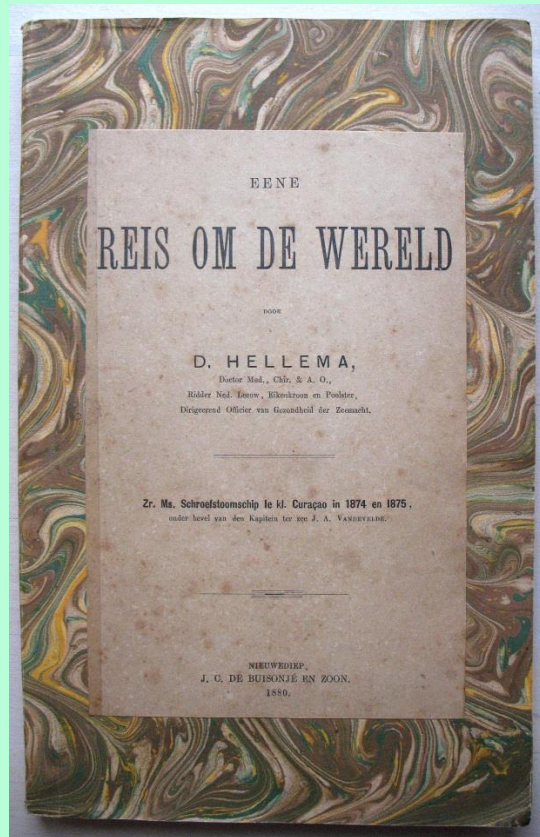
Zijn werk als arts en zijn persoon

Doeke werkt als arts en opleider in het Militair Hospitaal in Nieuwediep (den Helder), daarnaast heeft hij een eigen praktijk. Hij beleeft erg veel plezier aan de Japanse uitwisseling die op dat moment gaande is. Van 1864 tot 1867 leidt hij samen met anderen twee Japanse studenten op: Ito Genpuku en Hayashi Kenkai. Ito werd later lijfarts van de Japanse keizer.

Hellema wil promotie maar dat is alleen mogelijk als hij een zeereis maakt. Hij ziet er tegenop zijn gezin een jaar achter te laten, maar stemt toch toe. Janke ondersteunt hem daarin. In 1874 wordt hij geplaatst op het schip ‘De Curaçao’. En ja hoor, nog tijdens de reis krijgt hij bericht over zijn promotie tot ‘Dirigerend Officier van Gezondheid 1e klasse’. Doeke bezoekt onderweg de ziekenhuizen in alle havens die ze aandoen. In Japan dineert hij bij zijn vroegere student Ito in de tuin van de Japanse keizer. Over Amerika laat hij zich enthousiast uit, het bruist er van energie. Zijn ervaringen verwerkt hij in zijn boek *‘Eene reis om de wereld’*, dat in 1880 wordt uitgegeven.

Ito Genpuku

Het boek 'Reis om de Wereld'

Aan Doeke Hellema wordt diverse keren een ereteken toegekend: de orde van de Poolster, de orde van de Eikenkroon en een Willemsorde. Hij besteedt er in zijn autobiografie weinig woorden aan. In 1860 noteert hij op 15 Juli *'Ik krijg het ridderkruis van de Eikenkroon. Onze Magdeltje is levendig en vlug. Wij alledrie verlangen naar het stille Achlum.'*

Doeke is een intelligent en hardwerkend mens. Eigenzinnig maar ook soms onzeker en zo nu en dan gefrustreerd door het werk. Hij is een familiemens. Doeke schrijft bijna wekelijks met zijn vader in Friesland. Deze brieven vormden de basis voor zijn autobiografie. In 1882 schrijft hij over een akkefietje, waarbij hij wordt beschuldigd van iets. Wat precies blijft geheel onduidelijk.

Doeke Hellema

'Den 2-3 Nov. was ik te 's Hage op audiëntie van den Minister van Marine, die mij zeide dat ik goed gehandeld had, alleen wat onvoorzichtig was geweest. De verdere autoriteiten aan Marine, waren zeer voorkomende voor mij, zooals ook de Minister. Aan den Chef van 't personeel verzocht ik te willen bewerken dat ik officieel bericht mocht hebben, dat de drie mallengers [nietsnutten] gestraft mochten worden, zoals ik wist dat zulks geschied was. De Admiraal de Haes, de president van de commissie, zei mij dat den Heer Oudenhoven eigenlijk de schuldige was en mij nutteloos zoo zeer geplaagd had met die voor mij zoo pijnlijke zaak.... Door een zamenloop van omstandigheden heeft de genoemde historie van het onderzoek mijne gezondheid zeer benadeeld, zooals later is gebleken.'

Zijn ziekte

Het was een omslagpunt. Doeke wordt ernstig ziek, hij kan niet meer lezen, niet meer schrijven en is soms bewusteloos. Een soort burn out? Na een ziekenhuisopname van twee maanden mag hij weer naar huis. Hij gaat dan op 55 jarige leeftijd met pensioen. Het gezin vertrekt naar Leiden, eerst naar de Korte Mare, daarna naar de Oude Singel 20. Hun zoon die op dat moment in Leiden geneeskunde studeert, trekt weer een tijdje bij zijn ouders in. Het herstel van Doeke duurt jaren. Helemaal de oude wordt hij niet meer, maar hij waardeert het eenvoudige leven met zijn echtgenote Janke en dochter Magdeltje. Hij geniet van het tuinieren, net als zijn vader vroeger van het werken in de boomgaard.

Zijn familie

Zijn kwaliteit als arts speelt opnieuw een rol als zijn schoondochter na een zware bevalling, na twee weken bedrust niet meer oprabbelt. De behandelend dokter denkt aan een scheuring van de baarmoeder en wil opereren. Doeke dringt aan op een second opinion en die komt. Gelukkig maar, want dr. Nolen constateert dat er slechts sprake is van een verregaande verstopping van de kraamvrouw. Niet alleen de zoon van Doeke en Janke wordt arts, ook hun kleinzoon Duco studeert geneeskunde en wordt later huisarts op Texel.

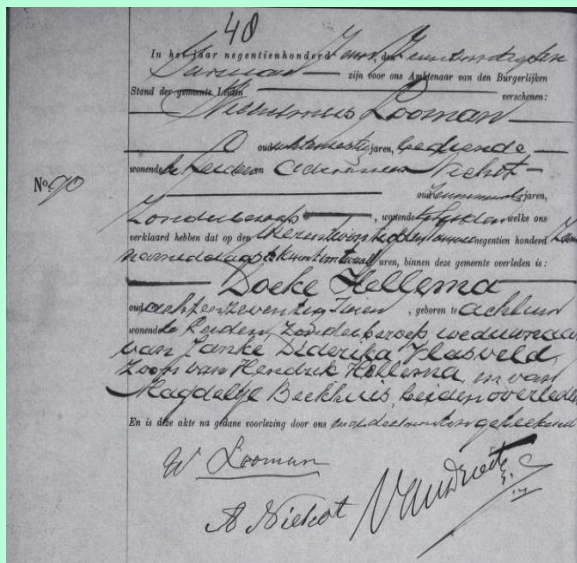
Hun overlijden

In 1903 overlijdt Janke; zij wordt op 28 maart begraven op de begraafplaats Groenesteeg in keldergraf 189. Doeke is diepbedroefd en beschrijft dat hartverscheurend in zijn autobiografie.

Zijn dochter Magdeltje, die altijd zijn zorgenkindje was, blijkt hem nu te kunnen ondersteunen in zijn verdriet en ook praktisch, in het voeren van de huishouding. Doeke overlijdt ongeveer vier jaar later, op 24 januari 1907. Hij wordt bij zijn vrouw begraven. Hun dochter, de dove Magdeltje wordt financieel goed verzorgd achtergelaten. Zij overlijdt in 1926 op 66 jarige leeftijd en ligt hier bij haar ouders begraven.

Janke Hellema - Vlaskamp

Overlijdensakte Doeke Hellema

Graf van Janke, Doeke en Magdeltje Hellema

Auteur

Margreet Nauta (Doeke en Janke Hellema zijn haar betovergrootouders; juli 2016)

Slotopmerkingen:

Voor het proefschrift van Doeke Hellema: zie [hier](#).

Margreet Nauta heeft ook een biografie geschreven over Magdeltje Hellema. Deze is te vinden op:

<https://voorouders.jimdo.com/voorouders/magdeltje-hellema/biografie-magdeltje-hellema>

Bronnen

D.H. Hellema, *De dampkringslucht en hare waarde voor de gezondheidsleer*, proefschrift, 1857.

Heldersche en Nieuwerdieper Courant, 19 juli 1860.

Familiearchief Hellema.

www.ndl.go.jp/nichiran/e/s2/s2_6.html.

www.erfgoedleiden.nl/collecties/personen/zoek-op-personen (zoek op Doeke Hellema).